

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.12>

ROZWÓJ IDEI SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO (ANALIZA HISTORYCZNO-PRAWNA)

Anatoly Zaikin

sędzia Odeskiego Sądu Apelacyjnego (Odessa, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-3028-2064

e-mail: AnatolyZaikin77@ukr.net

Adnotacja. W artykule scharakteryzowano poglądy krajowych i zagranicznych uczonych prawnych z różnych okresów historycznych w celu określenia istoty społeczeństwa informacyjnego. Wskazano, że według naukowców głównymi etapami rozwoju światowego obiegu informacji są: rewolucja neolityczna, rewolucja żelaza, pojawienie się pisma, wynalazek druku; pojawienie się telegrafu, telefonu, radia i telewizji; pojawienie się komputerów elektronicznych, tworzenie Internetu. W badaniu dokonano przeglądu krajowych i zagranicznych interpretacji naukowych terminu „Społeczeństwo informacyjne”. Wskazano, że rozpatrywanie społeczeństwa informacyjnego odbywa się za pomocą metodologii różnych nauk (filozofii, nauk politycznych, socjologii, administracji publicznej, prawa), wybierane są różne kryteria analizy procesów zachodzących z informacjami, a badacze starają się znaleźć nie tyle rzeczywistą przyczynę transformacji społeczeństwa postindustrialnego w społeczeństwo wiedzy, ile kluczą się o prawo do nazwania liderów tej lub innej teorii społeczeństwa informacyjnego i zaproponowania autorskiej definicji danej kategorii społeczeństwa informacyjnego.

Słowa kluczowe: prawo, informacja, społeczeństwo informacyjne, ewolucja, ewolucja społeczeństwa, ewolucja informacji.

DEVELOPMENT OF IDEAS ABOUT THE INFORMATION SOCIETY (HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS)

Anatoly Zaikin

Judge

Odessa Court of Appeal (Odessa, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-3028-2064

e-mail: AnatolyZaikin77@ukr.net

Abstract. The article describes the views of domestic and foreign legal scholars of different historical periods to determine the essence of the information society. It is noted that according to scientists, the main stages of development of the world information circulation are: the Neolithic revolution, the iron revolution, the emergence of writing, the invention of printing; appearance of the telegraph, telephone, radio and television; advent of electronic computers, the creation of the Internet. The study examines domestic and foreign scientific interpretations of the term “information society”. It is noted that the information society is considered using the methodology of different sciences (philosophy, political science, sociology, public administration, jurisprudence), different criteria are chosen to analyze the processes occurring with information, and researchers try to find not so much the real cause of postindustrial society, knowledge, how much they argue for the right to be called the leaders of a particular theory of the information society and to offer their author's definition of a category of information society.

Key words: law, information, information society, evolution, evolution of society, evolution of information.

РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО (ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Анатолій Заїкін

суддя

Одеського апеляційного суду (Одеса, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-3028-2064

e-mail: AnatolyZaikin77@ukr.net

Анотація. У статті охарактеризовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених-правознавців різних історичних періодів щодо визначення суті інформаційного суспільства. Зазначено, що, на думку вчених, основними етапами розвитку світового інформаційного обігу є неолітична революція, революція заліза, поява писемності, винахід друку; поява телеграфу, телефону, радіо й телебачення; поява електронних комп'ютерів, створення Інтернету. У дослідженні розглянуто вітчизняні та зарубіжні наукові інтерпретації терміна «інформаційне суспільство». Зазначено, що розгляд інформаційного суспільства відбувається за допомогою методології різних наук (філософії, політології, соціології, державного управління, юриспруденції), обираються різні критерії до аналізу процесів,

що відбуваються з інформацією, а дослідники не стільки намагаються знайти дійсну першопричину трансформації постіндустріального суспільства в суспільство знань, скільки сперечаються за право бути названими очільниками тієї чи іншої чергової теорії інформаційного суспільства та запропонувати своє авторське визначення тої чи іншої категорії інформаційного суспільства.

Ключові слова: право, інформація, інформаційне суспільство, еволюція, еволюція суспільства, еволюція інформації.

Вступ. Одним із найбільш складних і багатоманітних феноменів сучасної правової реальності є вплив процесів інформатизації на державу, її інститути, гілки влади та їх відображення в суспільній та індивідуальній свідомості. Також глибокий вплив інформаційно-телекомунікаційного середовища на актуальні соціально-економічні та правові відносини в суспільстві призводить до формування нової організації економічної системи, для назви якої використовуються різні поняття: «інформаційна економіка», «мережева економіка», «цифрова економіка», «нова економіка», «віртуальна економіка», «економіка Інтернету», «електронна економіка» тощо (Isaev et al., 2018). Інформація як відтворюваний ресурс стає предметом ринкового обороту, товаром і джерелом довгострокового економічного зростання, а також засобом впливу на державу, гілки державної влади, державно-правові інститути. Указана проблематика неодноразово привертала увагу як вітчизняних, так і закордонних учених, науковців, спеціалістів з філософії та теорії держави та права, а також економіки, політології, інших гуманітарних і суспільних наук.

Аналізуючи підходи до розуміння дослідниками «інформаційного суспільства», маємо зазначити, що в сучасній науковій думці низка дослідників розглядала означене питання. Так, П. Біленчук, А. Кофанов, О. Кобилянський, В. Міщенко анонсували сучасний стан доктринальних основ формування інформаційного суспільства (історія, теорія, практика), надали аналіз розвитку мережі Інтернет в інформаційному просторі України (Bilenchuk et al., 2009: 2). Н. Литвин розглянула передумови створення інформаційного суспільства в Україні та розкрила його значення для розвитку держави. Проаналізувала поняття «інформаційне суспільство», розкрила концепції його застосування. Визначила рівень розвитку інформаційного суспільства в Україні, недоліки та завдання з їх подолання згідно зі Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні. Проаналізувала показники міжнародного рейтингу розвитку інформаційного суспільства в Україні (Lutvyn, 2017: 157). У дослідженні І. Сопілко встановлено, що з появою і становленням Інтернету як певної мережі з'явилася й нова група прав, пов'язаних із їх використанням у мережі Інтернет, проте відсутній механізм захисту інформаційних прав громадян від протиправних дій третіх осіб. Підкреслюється, що необхідне вдосконалення програмного забезпечення діяльності основних державних інституцій, організацій і підприємств щодо запобігання інформаційним загрозам (Sopilko, 2017: 61). Водночас комплексного дослідження становлення інформаційного суспільства не проводилося. З огляду на це, метою репрезентованої статті є осягання квінтесенції інформаційного суспільства.

Основна частина. Дослідження впливу інформатизації на державу та суспільство, а також гілки державної влади відбуваються за двома основними напрямками. Перший – це праці відомих учених минулого й нашого часу, що досліджували державу та гілки влади, право крізь призму економічних відносин, точніше, того впливу, що здійснила інформатизація на економічну сферу життя суспільства.

Одним із найбільш відомих учених, що займалися проблематикою інформаційного суспільства та впливом його на державно-праві інститути, був відомий іспанський соціолог М. Кастельс. Згідно з його концепцією, суспільство під впливом процесів інформатизації зазнає суттєвих змін у всіх сферах, зокрема й в економіці та державній владі (Kastels Manuel, 2000).

Однією з базових дефініцій цього напрямку досліджень є «нова економіка», яка вказує на те, що розпочався новий, постіндустріальний етап розвитку соціально-економічного устрою суспільства. Відповідно, термін «інформаційна економіка» є узагальнюючим і включає різноманітні аспекти нової форми організації та функціонування економічного устрою інформаційного суспільства. Із цього випливає, що поява інформаційної економіки є результатом виникнення потреби суспільства в зміні соціально-економічного устрою на його оновлену, постіндустріальну модель, засновану на використанні принципово нових інформаційних, телекомунікаційних та інтелектуальних можливостей, які мають на меті підвищення ефективності згаданої системи порівняно з індустріальною, спрямованою на товарне виробництво. На думку вчених, основними етапами розвитку світового інформаційного обігу є неолітична революція, революція заліза, поява писемності, винахід друку; поява телеграфу, телефону, радіо й телебачення; поява електронних комп'ютерів, створення Інтернету. Важливим є те, що сучасні закордонні й українські вчені не лише досліджують зміни, що відбулися внаслідок інформатизації, в економічній сфері, а й акцентують увагу на їх вплив на функції держави, зокрема на відправлення правосуддя, судову сферу тощо.

Важливим складником цього напрямку досліджень варто вважати висновки, що розвиток інформаційних технологій докорінно змінив структуру економіки й перетворила інтелектуальну технологію на найважливіший інструмент системного аналізу, основу для вирішення завдань у різних сферах і на будь-яких рівнях. Як бачимо, технології інформаційного суспільства замінили інтуїтивні рішення чіткими алгоритмами, а наука стала повністю продуктивною силою. У «новій» економіці, заснованій на знаннях, постійно виникають нові потреби та нові технології. Нова економіка потребує творчої діяльності, кваліфікованих і різнобічних працівників, які здатні швидко відбудувати, поєднати науково-дослідні, управлінські та виконавчі функції, швидко приймати рішення відповідно до змін у виробництві.

Власне концепція інформаційного суспільства сформульована наприкінці 60-х – на початку 70-х років ХХ століття. Авторство поняття «інформаційне суспільство», за даними багатьох джерел, належить

професору Токійського технологічного інституту Ю. Хаяші (Ваєв, 2011). Японська версія концепції інформаційного суспільства розроблена передусім для вирішення проблем економічного розвитку Японії, що призвело до її застосування в опису проблем прикладного економічного характеру.

Водночас по іншій бік Тихого океану, у Сполучених Штатах Америки, указаний термін використано Фрицем Махлупом – австрійським ученим, економістом, якому довелося емігрувати до Штатів у зв'язку з приходом до влади в Німеччині нацистів (Lipkan at all, 2012; Marushchak, 2007).

Існує й третя версія, яка тісно пов'язана з попередньою та полягає в тому, що поняття «інформаційне суспільство» є спільною розробкою як американських, так і японських науковців, а саме Фриц Махлупа й Тадао Умесао. Предмет їхнього наукового інтересу становив процес розвитку наукомістких виробництв у період 60-х років ХХ сторіччя.

Активність японських науковців щодо розробки вказаної проблематики пояснюється необхідністю надати поштовх для розвитку Японії в економічній сфері, яка зазнала занепаду після поразки в Другій світовій війні. Власне цим і пояснюється практичний, ринково-промисловий характер доробку японських учених із цього питання.

Пізніше, у 70-х роках ХХ століття, відбулося зближення двох ідеологій, що виникли водночас, – інформаційного суспільства та постіндустріалізму.

Подальшого розвитку ідея інформаційного суспільства набула в 1973 році, коли американський соціолог Деніел Белл у книзі «Пришестя постіндустріального суспільства: Спроба соціального прогнозування» (Bell, 1973) сформулював, що головною віссю цього суспільства будуть теоретичні знання, і попереджав, що послуги, засновані на знаннях, будуть перетворені на центральну структуру нової економіки та інформаційного суспільства. Д. Белл пророкував перехід в економіці примату сфери виробництва до сфери послуг, а суспільно-економічний прогрес пов'язував із досягненнями науки й техніки.

Порівнюючи постіндустріальне суспільство з індустріальним, Д. Белл характеризує останнє як таке, що існує навколо виробництва матеріальних цінностей, що характерне для багатьох держав із найрізноманітнішими політичними системами. Таке суспільство, суспільні відносини формують споріднені системи цінностей, напрями його діяльності (наприклад, ринок праці), соціальний поділ.

У свою чергу, у постіндустріальному суспільстві, за Д. Беллом, основними та найбільш затребуваними напрямками діяльності стануть медицина, наука й менеджмент, що пояснюється якісною зміною соціального поділу, а саме різким підвищенням частки інтелекції та кваліфікованих працівників, у структурі населення, що, у свою чергу, зумовлюється перерозподілом ринку праці. Д. Белл стверджував: «Найважливіше значення для організації рішень і напряму змін набуває центральна роль теоретичного знання, що припускає першість теорії над емпіризмом і кодифікацію знань в абстрактних системах символів, які можуть використовуватися для інтерпретації різноманітних сфер досвіду, що змінюються. Будь-яке сучасне суспільство живе за рахунок інновацій і соціального контролю за змінами, воно намагається передбачати майбутнє і здійснювати планування. Саме зміна в усвідомленні природи інновацій робить вирішальним теоретичне знання» (ст. 20) (Bell, 1973).

Фундаментальний доробок до теорії інформаційного суспільства зроблено японським ученим Й. Масудою. На підставі ретроспективного аналізу соціально-культурних явищ останніх десятиліть науковець відмітив, що для вдосконалення технічних рішень і, зокрема, електронно-обчислювальної техніки людство потребує все менше часу й тяжіє до постійного прискорення.

Й. Масуда провів більш глибокий аналіз суспільних змін, викликаних безпрецедентним розвитком технологій, і фактично повторив думку Д. Белла, зазначаючи, що «виробництво інформаційних цінностей, а не матеріальних благ буде провідною силою формування й розвитку суспільства» (Masuda, 1983).

Формуванням такого суспільства, уважав науковець, людству потрібно буде завдячувати масовій комп'ютеризації, яка має призвести до буму творчості мас, які отримають індивідуальний доступ до комп'ютерної інформації задля вирішення проблем, пошуку та реалізації нових можливостей.

Жан-Франсуа Ліотар (Liotar, 1984) стверджував, що «знання стало принциповою продуктивною силою за останні декілька десятиліть». Знання перетворюються на товар. Ж.-Ф. Ліотар каже, що постіндустріальне суспільство робить знання доступними для непрофесіоналів, оскільки знання та інформаційні технології поширюватимуться в суспільство й розбиватимуть великі наративи централізованих структур і груп. Ж.-Ф. Ліотар позначає ці мінливі обставини як постмодерністський стан або постмодерне суспільство.

Термін «інформаційне суспільство» набуває все більшої актуальності в 90-х роках завдяки розвитку всесвітньої мережі Інтернет та інформаційно-комунікативних технологій. У цьому контексті поняття «інформаційне суспільство» як політичний та ідеологічний конструкт розвивалося під керівництвом неоліберальної глобалізації, головною метою якої було прискорити створення відкритого й «саморегульованого» світового ринку.

Уведення терміна «інформаційне суспільство» до широкого загалу в західних країнах пов'язують зі згадкою на конференції Національного наукового фонду у США ще одного близького терміна «національна глобальна інформаційна інфраструктура», який використаний у ході доповіді Б. Клінтоном та А. Гором.

У Європі поняття «інформаційне суспільство» мало згадку в докладах Експертної групи Європейської комісії за програми інформаційного суспільства, згідно з якими інформаційне суспільство визначається як суспільство, у якому діяльність людей здійснюється на основі послуг, наданих за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку (Electronic nervous system for government services, n.d.).

У вітчизняній філософській доктрині нині також існує багато поглядів на проблему визначення інформаційного суспільства. На особливу увагу, на нашу думку, заслуговують такі. Так, В. Данильян розглядає інформаційне суспільство як «суспільство нового типу, що формується в результаті нової соціальної революції, породженої вибуховим розвитком і конвергенцією інформаційних і комунікаційних технологій». Ще одна характеристика, надана цим ученим, має більш розгорнутий характер: «... якісно новий етап соціо-технологічної еволюції суспільства, що формується в результаті довгострокового соціально-економічного розвитку, який передбачає збільшення ролі інформації та знань, а також формування й споживання інформаційних ресурсів у всіх сферах життєдіяльності суспільства за допомогою розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що існують у глобальних масштабах» (Danylian, 2008).

Отже, інформаційне суспільство – це нова постіндустріальна соціально-політична та економічна організація соціального суспільства з високорозвиненою інформаційною й телекомунікаційною інфраструктурою, яка забезпечує можливість ефективного використання інтелектуальних ресурсів для забезпечення її сталого та безпечного розвитку (Lazarev I.A. at all, 2005).

І. Лазарев дає таке визначення: інформаційне суспільство – «це нова постіндустріальна соціально-політична й економічна організація соціального суспільства з високорозвиненою інформаційною та телекомунікаційною інфраструктурою, яка забезпечує можливість ефективного використання інтелектуальних ресурсів для забезпечення її сталого й безпечного розвитку» (Lazarev I.A. at all, 2005).

Деякі вчені ототожнюють поняття «інформаційне суспільство» та «суспільство знань» і зазначає, що «інформаційне суспільство є суспільством, у якому головною умовою добробуту кожної людини й кожної держави стає знання, здобуте завдяки безперешкодному доступу до інформації та вмінню працювати з нею» (Lazarev I.A. at all, 2005). Такої ж помилки припускаються й інші українські вчені, наприклад, В. Бебик дефініціює інформаційне суспільство як «сучасне суспільство з високим рівнем розвитку інформаційної культури, тобто створення, переробки та використання інформації» (Bebyk, 2011). На думку М.С. Вершиніна, інформаційним суспільством варто вважати «суспільство безперервної загальної освіти».

На наш думку, найбільш релевантною точкою зору із цього питання є затверджена на 32-й Генеральній конференції ЮНЕСКО (Париж, 2003 р.) рекомендація щодо питання вживання дефініції «суспільство знань», а не «інформаційне суспільство» (Kuzmin at all, 2004). Беручи до уваги доктрину інформаційного суспільства, яка розроблялася протягом 60-х – 70-х років ХХ ст. вищезгаданими економістами, соціологами, філософами (Д. Белл, М. Маклюен, Е. Масудра, А. Тоффлер та ін.), ЮНЕСКО висловило занепокоєність обмеженістю й односторонністю концепцій інформаційного суспільства. Саме тому позиція ЮНЕСКО щодо цього питання полягає в розвитку концепції суспільства знань (Kuzmin at all, 2004), основою якої є врахування змін у суспільстві та динамічності навколишнього світу.

Указана точка зору ЮНЕСКО щодо кореляції інформаційного суспільства й суспільства знань показово представлена у виступі заступника Генерального директора ЮНЕСКО з питань комунікації та інформації А. Хана, який зазначив, що ці два поняття доповнюють один одного так, що інформаційне суспільство є функціональним блоком суспільства знань, оскільки концепція інформаційного суспільства пов'язана з ідеєю технічних інновацій, тоді як суспільство знань охоплює соціальні, культурні, економічні, політичні тощо аспекти суспільних перетворень, а також більш широкий і багатогранний погляд на розвиток суспільства майбутнього. Саме тому концепція «суспільства знань» краще відображає складність і динамізм змін у суспільстві, ніж концепція «інформаційного суспільства» (Kuzmin at all, 2004).

Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що можна загалом погодитися з думкою українського вченої І. Сопилко, що зазначила: «Розгляд інформаційного суспільства відбувається за допомогою методології різних наук (філософії, політології, соціології, державного управління, юриспруденції), обираються різні критерії до аналізу процесів, що відбуваються з інформацією, а дослідники не стільки намагаються знайти дійсну першопричину трансформації постіндустріального суспільства в суспільство знань, скільки сперечаються за право бути названими очільниками тієї чи іншої чергової теорії інформаційного суспільства та запропонувати своє авторське визначення тої чи іншої категорії інформаційного суспільства. Проте всі сходяться на думці, що інформаційне суспільство забезпечує залучення великої кількості людей до інформаційних ресурсів, сприяє покращенню обміну інформацією між різними суб'єктами інформаційних правовідносин, пришвидшує розвиток інформаційних відносин» (Sopilko, n.d.). Формування інформаційного суспільства – це тривала діяльність відповідних суб'єктів як в аспекті проведення організаційних заходів, так і в питанні формування інформаційно-правового законодавства в зазначеній сфері та визначенні методології дослідження даного феномену (Sopilko, n.d.).

Список використаних джерел:

1. Баєв О.О. Доступ до електронно-інформаційної інфраструктури та технологій в Україні. *Інформація і право*. 2011. № 2. С. 98–102.
2. Бебик В.М. Соціально-комунікаційна праксеологія: поняття і методології. *Інформація і право*. 2011. № 2. С. 53–60.
3. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Міщенко В.Б. Інформаційне суспільство: управління, право, технології, безпека : навчальний посібник. Київ : ННПСК КНУВС, 2009. 60 с.
4. Даниль'ян В.О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз) : монографія. Харків : Право, 2008. 184 с.
5. Электронная нервная система для государственных служб. URL: <http://www.microsoft.com/rus/government/whitepapers>.

6. Ліотар Ж.-Ф. Стан постмодерну. Манчестер : Manchester University Press, 1984.
7. Исаев А.П., Васильева Т.В. О реализации программы «Цифровая экономика Российской Федерации». *Евразийская интеграция: экономика, право, политика*. 2018. № 1. С. 46–57.
8. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура / пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана ; Гос. ун-т. Высш. shk. экономики. Москва, 2000. 606 с.
9. Лазарев И.А., Хижа Г.С., Лазарев К.И. Новая информационная экономика и сетевые механизмы развития. Москва : Дашков и Ко, 2005. 240 с.
10. Литвин Н. Інформаційне суспільство як головний пріоритет перспективного розвитку держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»* : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 876. С. 157–162.
11. Ліпкан В.А., Залізник В.А. Систематизація інформаційного законодавства України : монографія. Київ : ФОП О.С. Ліпкан, 2012. 304 с.
12. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2007. 532 с.
13. На пути к обществам знаний: Интервью с заместителем Генерального директора ЮНЕСКО по вопросам коммуникации и информации г-ном А.В. Ханом. *Наука в информационном обществе* : Информационное издание / сост. Е.И. Кузьмин, В.Р. Фирсов. Санкт-Петербург, 2004. С. 22–26.
14. От информационного общества – к обществам знания. ЮНЕСКО. Всемирный саммит по информационному обществу : Информационное издание / сост. Е.И. Кузьмин, В.Р. Фирсов. Санкт-Петербург, 2004. С. 82–84.
15. Сопілко І.М. Методологічні засади наукового осмислення концепції інформаційного суспільства. Наукові праці членів НКР при ВАСУ. URL: http://www.vasu.gov.ua/nkr/nauk_praci/sopilko_1/.
16. Сопілко І.М. Становлення інформаційного суспільства та інформаційні загрози в мережі Інтернет. *Юридичний вісник. Серія «Повітряне і космічне право»*. 2017. № 3. С. 61–69. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/296373064.pdf>.
17. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. N.Y., 1973. 234 p.
18. Masuda Y. Information Society as Postindustrial Society. Wash., 1983. 234 p.

References:

1. Baev O.O. (2011). Dostup do elektronno-informatsiinoi infrastrukturi ta tekhnologii v Ukraini [Access to electronic information infrastructure and technologies in Ukraine]. *Informatsiia i pravo*. 11. № 2. pp. 98–102 [in Ukrainian].
2. Bebyk V.M. (2011). Sotsialno-komunikatsiina prakseolohiia: poniattia i metodolohii [Socio-communication praxeology: concepts and methodologies]. *Informatsiia i pravo*. № 2. pp. 53–60 [in Ukrainian].
3. Bilenchuk P.D. et al (2009). Informatsiine suspilstvo: upravlinnia, pravo, tekhnolohii, bezpeka [Information society: management, law, technology, security]: navch. posib. Kyiv : NNIPSK KNUVS. 60 p. [in Ukrainian].
4. Danylian V.O. (2008). Informatsiine suspilstvo ta perspektyvy yoho rozvytku v Ukraini (sotsialno-filosofskyi analiz) [Information society and prospects of its development in Ukraine (socio-philosophical analysis)]: monohrafiia. Kharkiv : Pravo. 184 p. [in Ukrainian].
5. Elektronnaia nervnaia sistema dlia gosudarstvennykh sluzhb [Electronic nervous system for government services]. URL: <http://www.microsoft.com/rus/government/whitepapers>. [in Russian].
6. Zhan-Fransua Liotar (1984). Stan postmodernu. Manchester [The state of postmodernism]: Manchester University Press [in English].
7. Isaev A.P., Vasileva T.V. (2018). O realizatsii programy «Tcifrovaia ekonomika Rossiiskoi Federatsii» [On the implementation of the program «Digital Economy of the Russian Federation»]. *Evraziiskaia integratsiia: ekonomika, pravo, politika*. № 1. pp. 46–57 [in Russian].
8. Kastels Manuel (2000). Informatcionnaia epokha: Ekonomika, obshchestvo i kultura [Information Age: Economy, Society and Culture] / Per. s angl. pod nach. red. O.I. Shkaratana; Gos. un-t. Vyssh. shk. ekonomiki. Moskva. 606 p. [in Russian].
9. Lazarev I.A. et al (2005) Novaia informatcionnaia ekonomika i setevye mekhanizmy razvitiia [New information economy and network development mechanisms]. Moskva : Dashkov i Ko. 240 p. [in Russian].
10. Lytvyn N. (2017). Informatsiine suspilstvo yak holovnyi priorytet perspektyvnoho rozvytku derzhavy [Information society as the main priority of perspective development of the state]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. Seriya: Yurydychni nauky : zbirnyk naukovykh prats. Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki. № 876. pp. 157–162 [in Ukrainian].
11. Lipkan V.A., Zalizniak V.A. (2012). Systematyzatsiia informatciinoho zakonodavstva Ukrainy [Systematization of information legislation of Ukraine]: monohrafiia. Kyiv : FOP O.S. Lipkan. 304 p. [in Ukrainian].
12. Marushchak A.I. (2007). Informatsiine pravo: dostup do informatsii [Information law: access to information]: navch. posib. Kyiv : KNT. 532 p. [in Ukrainian].
13. Kuzmin E.I., Firsov V.R. (sost.) (2004). Na puti k obshchestvam znaniia [Towards Knowledge Societies]: Interviu s zamestitelem Generalnogo direktora IuNESKO po voprosam kommunikatsii i informatcii g-nom A.V. Khanom. *Nauka v informatcionnom obshchestve: Informatcionnoe izdanie*. Sankt-Peterburg. pp. 22–26 [in Russian].
14. Kuzmin E.I., Firsov V.R. (sost.) (2004). Ot informatcionnogo obshchestva – k obshchestvam znaniia [From the Information Society to Knowledge Societies]. IuNESKO. Vsemirnyi sammit po informatcionnomu obshchestvu : Informatcionnoe izdanie. Sankt-Peterburg. pp. 82–84 [in Russian].
15. Sopilko I.M. (n.d.) Metodolohichni zasady naukovoho osmyslennia kontseptsii informatciinoho suspilstva [Methodological bases of scientific comprehension of the concept of information society]. *Naukovi pratsi chleniv NKР pry VASU*. URL: http://www.vasu.gov.ua/nkr/nauk_praci/sopilko_1/ [in Ukrainian].

16. Sopilko I.M. (2017). Stanovlennia informatsiinoho suspilstva ta informatsiini zahrozy v merezhi Internet [Formation of the information society and information threats on the Internet]. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*. 2017. № 3. pp. 61–69. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/296373064.pdf> [in Ukrainian].
17. Bell D. (1973). *The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting*. N.Y. 234 p. [in English].
18. Masuda Y. (1983). *Information Society as Postindustrial Society*. Wash. 234 p. [in English].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.13>

TENDENCJE KONSTITUCJONALIZACJI INSTYTUCJI PROKURATORY UKRAINY W OKRESIE PORADZIECKIM

Serhii Ionushas

deputowany ludowy Ukrainy (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-0217-0682

e-mail: SerhIonushas@ukr.net

Adnotacja. Artykuł poświęcono genezie instytucji prokuratury w kontekście rozwoju konstytucyjnego Ukrainy w okresie od uzyskania niepodległości Ukrainy do uchwalenia Konstytucji Ukrainy w roku 1996. Celem artykułu jest ujawnienie cech, określenie treści i kierunków reformy instytucji prokuratury w kontekście rozwoju konstytucyjnego Ukrainy. Przeprowadzono analizę dokumentów polityczno-prawnych, projektów aktów prawnych, ram normatywnych instytucji prokuratury Ukrainy w kontekście rozwoju konstytucyjnego. Nacisk kładziono na kontrowersje metodologiczne i koncepcyjne w określaniu statusu konstytucyjno-prawnego prokuratury. Ustalono, że poradziecki okres konstytucjonalizacji instytucji prokuratury wykazał konstytucyjne znaczenie prokuratury, a jednocześnie pewną sprzeczność jej modelu w związku z instytucjami ustroju konstytucyjnego. Ten okres charakteryzuje się różnicami w statusie prawnym prokuratury, określonym w Konstytucji Ukrainy (1978 r.), Konstytucyjnym porozumieniu między Radą Najwyższą Ukrainy a Prezydentem Ukrainy „O podstawowych zasadach organizacji i funkcjonowania władzy państwowej i samorządu terytorialnego na Ukrainie w okresie przed uchwaleniem Konstytucji Ukrainy (1995 r.)” i ustawie Ukrainy „O prokuraturze” (1991 r.). Konstytucjonalizacja instytucji prokuratury nastąpiła na tle dyskusji na temat społecznego powołania tej instytucji, konstytucyjnego charakteru nadzoru prokuratorskiego, miejsca i roli prokuratury w systemie podziału władzy, co wynikało z różnorodności poglądów na rozwój istoty społecznej (modelu) państwa i prawa.

Słowa kluczowe: władza wykonawcza, prokuratura, instytucja prokuratury, Konstytucja, konstytucjonalizacja instytucji prokuratury.

TRENDS IN THE CONSTITUTIONALIZATION OF THE INSTITUTION PROSECUTOR'S OFFICE OF UKRAINE IN THE POST-SOVIET PERIOD

Serhii Ionushas

People's Deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-0217-0682

e-mail: SerhIonushas@ukr.net

Annotation. The article is devoted to the genesis of the prosecutor's office in the context of the constitutional development of Ukraine in the period from Ukraine's independence to the adoption of the Constitution of Ukraine in 1996. The analysis of political and legal documents, draft legislative acts, regulatory framework of the Institute of the Prosecutor's Office of Ukraine in the context of constitutional development is carried out. Emphasis is placed on methodological and conceptual contradictions in determining the constitutional and legal status of the prosecutor's office. It is determined that the post-Soviet period of constitutionalization of the institution of the prosecutor's office testified to the constitutional significance of the prosecutor's office, and at the same time a certain contradiction of its model in connection with the institutions of the constitutional order. This period was characterized by differences in the legal status of the prosecutor's office, defined in the Constitution of Ukraine (1978), the Constitutional Treaty between the Verkhovna Rada of Ukraine and the President of Ukraine on the basic principles of organization and functioning of state power and local self-government in Ukraine. 1995) and the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" (1991). The constitutionalization of the prosecutor's office took place against the background of discussions about the social purpose of this institution, the constitutional nature of prosecutorial oversight, the place and role of the prosecutor's office in the separation of powers, due to a variety of views on the social essence (model).

Key words: executive power, prosecutor's office, institute of prosecutor's office, Constitution, constitutionalization of institute of prosecutor's office.